

שאלה: אני מעדות אשכנז. כל שנה בחג שבועות הציבור קורא במגילת רות. מה הקשר בין זה לחג?

תשובה: יש בתנ"ך חמש מגילות. על פי מסכת סופרים (פרק יד) ספר שנכתב כמאתיים שנה אחרי חתימת התלמוד, יש מנהג לקרוא בהן במועדי השנה. קוראים ספר קוהלת בשבת חול המועד סוכות. כי הרי הוא "חג שמחתנו" כמו שאומרים בתפילה, ואם מגזימים יכולים חלק מהעם להולל ולעשות חטאים. כמו שמבואר ברמב"ם (הלכות שביתת יום טוב ו, כ):

"כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה. שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל". לכן קוראים ברבים ספר קוהלת, שהוא קורא לעניני עולם הזה "הבל". מחזיר אותנו לפרופורציה נכונה. שהאדם לא יסיק מסקנה שהעיקר הוא להתעשר, ולאסוף נכסים רבים, לשקוע בתאות אכילה וכיוצא בזה.

ט' באב קוראים מגילת איכה.

ביום פורים קוראים מגילת אסתר, מפני הנס שאירע לישראל אז, שממצב של מותקפים הפכנו למתקיפים על אויבינו. כמו שכתוב "בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ =תכננו והתכוננו] אוֹיְבֵי הַיְהוּדִים לְשַׁלֹּט בָּהֶם, וְנִהְפְּאוּ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלֹט הַיְהוּדִים הֵמָּה בְּשׂוֹנְאֵיהֶם" (אסתר ט, א).

בא חג פסח, קוראים בספר "שיר השירים", לשמוח באהבה הגדולה שיש בין הקב"ה וישראל. פשוט וברור הוא שאין ספר זה סתם שיר אהבה בין בחור ובחורה. הוא כולו משל לדברים נשגבים וטהורים, דבר לאומי. החתן הוא הקב"ה, והכלה היא כנסת ישראל. על המקרא "ביום חתונתו וביום שמחת לבו" (שיר השירים ג, יא) פירשו חז"ל "יום חתונתו" הוא יום מתן תורה, "יום שמחת לבו" הוא הקמת בית המקדש בירושלים (תענית כו, ב). לכן רבי עקיבא קרא למגילה זו "קדש קדשים".

בחג שבועות קוראים במגילת רות. יש אומרים הטעם כי נפטר אז דוד המלך, הוא המוזכר בסוף מגילת רות. רות, סבתא רבה שלו, קוראים את הסיפור הנפלא כיצד היא התגיירה להיות יהודיה.

יש נותנים טעם למגילת רות ביום זה, כי כמו שהיא התגיירה, כך עם ישראל התגייר ביום מתן תורה. כי בלי תורה ומצוות, מה ההבדל בינינו לבין הגוים? רק

לדבר בשפה אחרת מהם, אינו מספיק. בעצם יש כאן תפארת וכבוד לכל מתגייר שבחר לנטוש דרכי האומות ולהצטרף לחוקים אלוהיים, המאפיינים רמה גבוהה של עם ישראל.

אבל יש אומרים טעם עוד יותר נפלא. ידוע כי לא התלמוד עיקר, אלא העיקר הוא לעשות מעשים טובים. "לא המדרש עיקר, אלא המעשה" (אבות, א). למדונו חז"ל (סוטה דף יד/א):

"תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים דכתיב 'ויעש ה' אלוהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם'. וסופה גמילות חסדים [שהקב"ה עסק בקבורת משה רבינו המת] דכתיב ויקבר אותו בגיא".

עוד אמרו (מדרש רות רבה ב, יד) מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר. ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים".

צדיקה זו ששמה "רות" שמרה נאמנות לחמותה, האלמנה והגלמודה נעמי. כאשר הזקנה הזאת אמרה לחזור לארצה ארץ ישראל, העדיפה רות להתלוות אליה. מה לגויה זו לטרוח ולעזוב את ארצה ומשפחתה? הרי הגישה, ערפה, כן בחרה להשאר במנהגיה ובארחות חיה הקודמים! אלא רות עסקה בגמילות חסדים. כאשר הגיעו לבית לחם, ואין פרנסה, אין מאכל להשביע את הנפש, נעמי אמרה לחמותה להשאר בבית והיא יצאה לשדה להביא כמה גרגרים של דגן כדי לאפות לחם, יום אחר יום.

מדת גמילות חסדים של רות כמעט מפורשת במגילה. מצות התורה היא שכאשר אדם מת בלי צאצאים, האלמנה נשאת לאחיו של המת, ואם תלד צאצאים הם כביכול ההמשך של הבעל המת. [בימינו נהוג לערוך "חליצה" ולא יבום, כי חוששים שאין האח מכוין לשם שמים, לשם מצוה, אלא מכוין לשם יופי, או לשם ירושת כל הנכסים של האח המת]. רות היתה עדיין צעירה, בת ארבעים. בועז היה כבר זקן בן שמונים (ילקוט שמעוני, רות). כאשר רות בעצמה באה אל בועז להציע שייבם אותה למען להקים זכר לבעלה הנפטר, אמר לה בועז "וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַה' בְּתִי, הִיטַבְתְּ חֶסְדְּךָ הָאֲחֵרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן לְבִלְתִּי לָקֵת אַחֲרֵי הַבְּחוּרִים אִם דָּל וְאִם עָשִׁיר: (רות ג, י).

כלומר בהיות עדיין באפשרותה להנשא לאיזה איש צעיר, העדיפה זקן זה, כדי לעשות חסד עם המת. וכיון שכל התורה היא לשם "גמילות חסדים", ובחג שבועות אנו מקבלים עלינו משמעת לתורה, מזכירים לנו שהעיקר הוא באמת "גמילות חסדים", ולא רק ללמוד בתורה.